

БЕЗЭКВІВАЛЕНТНЫЯ ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ З КАЛАРАТЫЎНЫМ КАМПАНЕНТАМ У БЕЛАУСКАЙ, АНГЛІЙСКАЙ І ІСПАНСКАЙ МОВАХ

Д.А.Цілігузава (Мінск, МДЛУ)

У артыкуле даследуюцца безэквівалентныя фразеалагізмы з каларатыўным кампанентам у беларускай, англійскай і іспанскай мовах.

Ключавыя словы: безэквівалентны фразеалагізм; каларатыўны кампанент; нацыянальна-культурная спецыфіка.

NON-EQUIVALENT PHRASEOLOGICAL UNITS WITH COLOR COMPONENT IN BELARUSIAN, ENGLISH AND SPANISH LANGUAGES

D.A.Tiliguzava (Minsk, MSLU)

In this study, non-equivalent phraseological units with colour component in Belarusian, English and Spanish languages are discussed.

Key words: non-equivalent phraseological unit; color component; national and cultural specific.

Фразеалагічныя адзінкі (далей – ФА), “адлюстроўваючы ў сваёй семантыцы працяглы працэс развіцця культуры народа, фіксуюць і перадаюць культурныя ўстаноўкі і эталоны” [1, с.17]. У аспекце супастаўляльнага вывучэння фразеафондаў розных моў найбольшую цікавасць уяўляюць безэквівалентныя ФА.

Мэта даследавання – выявіць і параўнаць безэквівалентныя ФА з каларатыўным кампанентам ў англійскай, беларускай і іспанскай мовах. Матэрыял даследавання склалі 81 беларускіх, 259 англійскіх і 239 іспанскіх фразеалагізмаў з каларатыўным кампанентам.

Англійскія безэквівалентныя ФА з каларатывамі паводле пакладзеных у іх аснову ўяўленняў аб асаблівасцях жыцця і асацыяцый носьбітаў мовы падзяляюцца на наступныя тэматычныя групы:

1) ФА, якія ўяўляюць сабой нацыянальныя дакументы, законы або палітычнае жыццё: *a green paper* (дасл. – ‘зялёная кніга’) ‘выданне ангельскага ўрада, якое публікуецца для абмеркавання выкладзеных у ім прапаноў’, *The Blue Book* (дасл. – ‘сіняя кніга’) 1. ‘афіцыйныя справаздачы англійскай парламенцкай камісіі ці Таемнай рады; 2. ‘даведнік, які змяшчае імёны асоб, якія займаюць дзяржаўныя пасады ў ЗША’; 3. ‘пералік значных у грамадстве асоб, каляндар вышэйшага свету’;

2) ФА, якія абазначаюць войскі, ваенныя падзеі, зброю: *Brown Bess* ‘крэмневая стрэльба, якая складалася на ўзбраенні ангельскай арміі 18 ст’, *a blue coat* (дасл. – ‘сіняе паліто’) 1. ‘салдат; марак’; 2. ‘салдат войска паўночнікаў падчас грамадзянскай вайны’;

3) ФА са значэннем расавай дыскрымінацыі: *be free, white and twenty-one* (дасл. – ‘быць свабодным, белым і дваццаціаднагадовым’) ‘быць незалежным, самастойным чалавекам, быць гаспадаром свайго лёсу’, *Black and tan* ‘той, хто

абслугоўвае як чорных, так і белых', *a white slaver* 'гандляр жывымі людзьмі', *the Black Code* (дасл. – 'чорны кодэкс') 'рабаўладальніцкія законы да адмены рабства';

5) ФА з уласнымі імёнамі: *a Gretna Green marriage* 'шлюб паміж уцекачамі каханымі', *astonish the Browns* 'кінуць выклік грамадскай думцы';

6) ФА, якія адлюстроўваюць гістарычныя падзеі і традыцыі: *black letter* 'старажытны англійскі гатычны шрыфт', *put on the black cap* (дасл. – 'надзець чорную шапку') 'выносіць абвінавачанні прысуд (у Англіі, абвешчаючы смяротны прысуд, суддзя апранаў чорную шапачку)';

7) ФА, звязаныя з флотам і марской тэматыкай: *the Blue Peter* 'сцяг адплыцця, сіні сцяг з белым квадратам, які ўздымаецца перад адплыццём судна', *a black ship* 'судна, якое партовыя рабочыя адмаўляюцца разгружаць';

8) ФА, якія абазначаюць геаграфічныя назвы і паняцці: *the Black Country* 'каменнавугальны і металургічны раёны Англіі', *The Evergreen State* (дасл. – 'вечназялёны штат') 'штат Вашынгтон';

9) ФА, якія адлюстроўваюць побыт і звычкі носбітаў мовы: *have green fingers* 'мець добрыя рукі (пра добрых садодаў, у Англіі папулярнае садоўніцтва)', *the light (Cambridge) blues* 'спартыўныя каманды Кембрыджа';

Іспанскія безэквівалентныя ФА з каларатывамі падзяляюцца на наступныя групы:

1) ФА, якія ўяўляюць сабой нацыянальныя законы або палітычнае жыццё: *banco azul* 'міністэрская лава (у іспанскіх Картэсах)', *política de guante blanco* 'палітыка цяпці і ліберальнасці', *votar en blanco* 'пакінуць выбарчы бюлетэнь незапоўненым';

2) ФА, звязаныя з флотам і марской тэматыкай: *bandera amarilla* (дасл. – 'жоўты сцяг') 'сцяг каранціну', *bandera blanca* (дасл. – 'белы сцяг') 'знак капітуляцыі, гатоўнасць уступіць у перагаворы';

3) ФА са значэннем расавай або гендарнай дыскрымінацыі: *manos blancas no ofenden* 'на жанчыну не крыўдзяцца', *piel roja* (дасл. – 'чырванаскуры') 'індзеец', *trata de negros* 'гандаль чарнаскурымі рабамі', *boda de negros* (дасл. – 'вяселле чарнаскурых') 'шумная гулянка';

4) ФА, якія выражаюць моцныя пачуцці: *voto al chápiro verde!* 'чорт пабяры!', *por la paloma azul!* 'клянуся! вось чорт!';

5) ФА, у аснове якіх адлюстроўваюцца ўяўленні носбітаў мовы пра асаблівасці побыту: *pinturas blancas* 'генеральная ўборка', *decirle a una los ojos tienes negros* (дасл. – 'казаць той, у каго чорныя вочы') 'заляцацца да жанчыны, казаць кампліменты (іспанцы маюць чорныя вочы з валасамі і смуглую скуру)';

6) ФА, якія адлюстроўваюць гістарычныя падзеі: *comer el negro pan de la emigración* (дасл. – 'есці чорны хлеб у эміграцыі') 'жыць у эміграцыі, у чужой краіне', *escuadra(s) negra(s)* 'карны атрад';

Беларускіх безэквівалентных ФА з каларатывамі значна менш. Іх можна аб'яднаць у наступныя групы:

1) ФА, у аснове якіх адлюстроўваюцца ўяўленні носьбітаў мовы пра асаблівасці побыту, культуры і грамадскага жыцця: *чорны воран* 'аўтамашына для перавозкі арыштаваных', *чырвоны памешчык* 'старшыня калгаса як гаспадар з неабмежаванай уладай';

2) ФА, якія адлюстроўваюць народныя прыкметы або паходзяць з мастацкай літаратуры: *казка пра белага бычка* 'бясконцае паўтарэнне аднаго і таго з самага пачатку; вяртанне да таго самага', *чорная кошка прабегла паміж кім*. 'сапсаваліся адносіны паміж кім-н.';

3) ФА, якія выражаюць моцныя пачуцці: *ёлкі-зялёныя*.

У выніку даследавання ўстаноўлены супадзення і адрозненні паміж групамі безэквівалентных ФА трох моў:

1. Усе тры мовы характарызуюцца наяўнасцю ФА, якія адлюстроўваюць побыт носьбітаў мовы, звязаны з нацыянальна-культурнай спецыфікай.

2. Іспанская і англійская мовы маюць ФА: якія характарызуюць палітычная жыццё і гістарычныя падзеі; звязаны з марскай тэматыкай, што абумоўлена наяўнасцю флота і геаграфічным становішчам; маюць значэнне расавай дыскрымінацыі (іспанская мова мае ФА са значэннем не толькі расавай, але і гендарнай дыскрымінацыі).

3. Іспанкая і беларуская мовы выкарыстоўваюць безэквівалентыя ФА дзеля выражэння моцных пачуццяў.

4. Беларускія ФА адлюстроўваюць народныя прыкметы або маюць паходжанне з мастацкай літаратуры.

5. Групы ФА з уласнымі імёнамі і абазначэннем ваенага жыцця выяўлены толькі ў англійскай мове.

Супадзенне паміж групамі іспанкай і англійскай моў абумоўлена блізкасцю культур, гістарычнага мінулага і геаграфічнага становішча.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Маслова В.А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высших учебных заведений. - М.: ИЦ Академия, 2001. - 208 с.